

ASIA: Esitys yhtymäkokoukselle koskien ylijäämän käytöstä kunnilta saatavia selvityksiä

Asia: Tarkastuslautakunta otti esille tarkastuslautakunnan pöytäkirjan 1/2024 kohdassa 11 § muut asiat seuraavan asian:

Hallituksen tulisi täsmentää tulkintaa siitä, millaisiin elinkeino- ja yritystoiminnan yleisiin edellytyksiin ja jäsenkuntien energiayhteistyötä edistäviin hankkeisiin jäsenkunnat voisivat käyttää ylijäämän palautuksen.

Kehittämiskuntayhtymän perussopimuksen mukaan kehittämiskuntayhtymän tehtävä on:

Kuntayhtymän tehtävänä on edistää ja tukea jäsenkuntien alueilla elinkeinoja yritystoiminnan yleisiä edellytyksiä sekä jäsenkuntien energiayhteistyötä Näissä tarkoituksissa kuntayhtymä voi osallistua toimialue- ja kuntakohtaisten kehittämishankkeiden rahoitukseen sekä olla mukana muissakin sellaisissa kansallisissa ja kansainvälisissä kehittämishankkeissa, jotka edistävät toimialueen elinkeino- ja yritystoimintaa. Samoin kuntayhtymä voi myös harjoittaa jäsenkuntien yhteistä energialiiketoimintaa sekä toteuttaa muutakin energiayhteistyötä. Tarkoituksensa toteuttamiseksi kuntayhtymä voi omistaa kiinteää ja irtainta omaisuutta sekä osakkeita, osuuksia ja muita arvopapereita

Aiempina vuosina kunnista saatu vuosittain selvitykset Ounastähti kehittämiskuntayhtymän ylijäämän käytöstä ja perusteena on käytetty perussopimuksen kuntayhtymän perustehtävää. Kunnilta on siis pyydetty selvitykset mihin elinkeino – ja yritystoiminnan yleisiä edellytyksiä edistäviin ja tukeviin hankkeisiin ylijäämä on käytetty tai tullaan käyttämään.

Poikkeuksen tähän on v. 2023 osalta tehnyt Rovaniemen kaupunki. Kaupungin elinvoimalautakunta on käsitellyt asiaa elinvoimalautakunnan kokouksessa 27.9.2023 (liite 1). Näkemys on, ettei perussopimuksen tarkoitus sido kuntaa raportoimaan ylijäämän käytöstä. Tämä tulkinta on perusteltu kuntaliitolta saadun lausunnon ja kuntalain pykäliin viitaten.

Ounastähti kehittämiskuntayhtymän hallitus käsitteli asiaa kokouksessaan 16.8.2024.

Kokouksessa ei otettu kantaa siihen olisiko asian esiin tuominen kuulunut tarkastuslautakunnan toimivaltaan vaan päätti ottaa asian käsittelyyn.

Ounastähti kehittämiskuntayhtymän hallitus päätyi käydyn keskustelun perusteella valmistella esitys yhtymäkokoukselle siitä, että ylijäämän käytöstä ei jatkossa vaadittaisi kunnilta erillistä selvitystä.

Perusteet esitykselle:

- perussopimuksen muuttaminen koettiin liian raskaaksi prosessiksi
- kunnat eivät Rovaniemen kaupungin kuntaliitolta saaman selvityksen mukaan ole velvollisia raportoimaan ylijäämän käytöstä, perussopimus ei siis sido kuntia tältä osin
- kunnilta pyydettävät selvitykset ovat olleet luonteeltaan ms. tiivistelmiä rahan käytöstä. Selvitysten substanssisisältöä ole mahdollista siten autenttisesti todentaa tai tarkastaa. Selvitysten tekeminen on osaltaan lisänneet hallinnollista työtä kuntayhtymän hallinnossa, kun tavoitteena on ennemminkin pyrkimys kehittämiskuntayhtymän hallinnollisen tehokkuuden parantaminen.

Päätösesitys:

Kittilän ja Sodankylän kunta yhtyvät Rovaniemen kaupungin elinvoimalautakunnan näkemykseen ja juridisiin perusteluihin siitä, että ylijäämän käytöstä ei ole velvoitetta raportoida Ounastähti kehittämiskuntayhtymälle perussopimusta muuttamatta.

Marianne Kumpulehto
toimitusjohtaja
Ounastähti kehittämiskuntayhtymä

LIITE 1

Elinvoimalautakunta, kokous 27.9.2023

§ 84 Ounastähti kehittämiskuntayhtymän ylijäämän tuloutuksen käyttö ROIDno-2023-2984

Valmistelija

- Hannu Pessa, talouspäällikkö, hannu.pessa@rovaniemi.fi

Perustelut

Perusteet

Kaupunginhallitus on päättänyt 12.6.2023 § 217 käyttää Ounastähti kehittämiskuntayhtymältä saatavan ylijäämän elinkeinoelämän- ja yritystoiminnan yleisten edellytysten kehittämiseen koko kaupungin alueella perussopimuksen mukaisesti.

Ounastähti kehittämiskuntayhtymä on Rovaniemen kaupungin, Kittilän kunnan ja Sodankylän kunnan perustama kuntayhtymä, joka omistaa Ounastuotanto Oy:n kautta mm. vesivoimaosuuksia. Kuntayhtymä on aloittanut toimintansa vuonna 2003.

Kuntayhtymän tehtävä on perussopimuksen mukaisesti edistää ja tukea jäsenkuntien alueilla elinkeino- ja yritystoiminnan yleisiä edellytyksiä sekä jäsenkuntien energiayhteistyötä. Näissä tarkoituksissa kuntayhtymä voi osallistua toimialue- ja kuntakohtaisten kehittämishankkeiden rahoitukseen sekä olla mukana muissakin sellaisissa kansallisissa ja kansainvälisissä kehittämishankkeissa, jotka edistävät toimialueen elinkeino- ja yritystoimintaa. Samoin kuntayhtymä voi myös harjoittaa jäsenkuntien yhteistä energialiiketoimintaa sekä toteuttaa muutakin energiayhteistyötä.

Kuntalain 55-62 §:n kuntayhtymiä koskevista säännöksistä ei voida johtaa periaatetta, että kuntayhtymän tulouttamat pääomat olisi omistajakunnassa käytettävä kuntayhtymän perussopimuksen mukaisesti.

Kuntalain 116 §:n mukaan kunnan tytäryhteisön ja kuntayhtymän on annettava kunnanhallitukselle kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin vastuut ja velvoitteet. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan.

Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta määrää kirjaamaan osingot ja osuuspääomien korot toimintakatteen ulkopuolella olevaan rahoitustuotot erään, johon Ounastähden tuloutukset on kirjattu. Samalla tavalla kirjanpidossa käsittelee Ounastähden tuloutuksia mm. Kittilän kunta. Kuntayhtymän tulouttama ylijäämä on kirjanpidollisesti yleiskatteellista, eli ei ole kohdistettu tiettyyn palveluun. Vastaavalla tavalla käsitellään eri tytäryhtiöiden osingot, valtionosuudet ja verotulot.

Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän talousarviosta ja -suunnitelmasta mukaan tuloslaskelmaosaan rahoitustulot- ja menot -kohtaan budjetoidaan valtuustoon nähden sitovat tulosvaikutteiset tuloarviot, joita ei ole budjetoitu tehtäväkohtaisissa käyttötalousoissa eli toimintakatteen sisällä. Rahoitustuloihin yhdistellään taseyksiköiden ja liikelaitosten vastaavat erät.

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston lausunto 36/1998 määrää kirjaamaan kuntayhtymien tulouttamat ylijäämät muuksi rahoitustuotoksi, jos kuntayhtymän perussopimuksessa on sovittu ylijäämien palauttamisesta jäsenkunnille peruspääomaosuuksien suhteessa.

Kuntaliitolta saadun lausunnon mukaan kuntayhtymän perussopimuksen käyttötarkoitus ei sido kuntaa ja kunnalle palautetun ylijäämän käyttöä jäsenkunnassa. Kuntayhtymän jäsenkunnat eivät siten ole velvollisia raportoimaan ylijäämänä jaetun palautuksen käytöstä kuntayhtymälle, ellei asiasta ole jostain erityisestä syystä erikseen toisin sovittu.

Ounastähti kehittämiskuntayhtymän tuloutus

Ounastähti on maksanut Rovaniemen kaupungille peruspääoman korkoa ja ylijäämän tuloutusta, jotka kirjattu kaupungin rahoitustuottoihin seuraavasti:

	2023	2022	2021	2020	2019	2018
6140 Peruspääoman korot	38 097	38 097	38 097	38 097	38 097	38 097
6170 Muut rahoitustuotot	4 952 610	2 582 130	1 333 395	1 333 395	1 333 395	1 100 580
Ounastähti tuloutukset yhteensä	4 990 707	2 620 227	1 371 492	1 371 492	1 371 492	1 138 677

Yhtenäkkään vuonna em. tuloutuksia ei ole kohdistettu millekään kustannuspaikalle/tehtävälle.

Jos Ounastähti kuntayhtymä jakaisi edellä mainitut eurot avustuksina perussopimuksensa mukaiseen toimintaan, tällöin ne voisivat kohdistua suoraan tiettyihin yksiköihin kaupunginhallituksen ja -valtuuston päättämällä tavalla. Tässä tilanteessa kuntayhtymä ei tulouttaisi kunnille ylijäämää, vaan jakaisi avustuksia, jotka näkyisivät kuntayhtymän tuloslaskelmassa toimintakuluissa pienentäen tilikauden ylijäämää kuntayhtymässä. Kaupungin kirjanpidossa nämä avustukset kirjattaisiin yksiköiden toimintatuottoihin avustuksiin toimintakatteen sisälle.

Ounastähti kehittämiskuntayhtymältä saatavan ylijäämän elinkeinoelämän- ja yritystoiminnan yleisten edellytysten kehittämiseen koko kaupungin alueella

Ylijäämän kohdistuksessa pitää määritellä mitkä kaikki kaupungin palvelut lasketaan mukaan elinkeinoelämän- ja yritystoiminnan yleisten edellytysten kehittämiseen osallistuviksi.

Kuntaliitto kuvaa elinvoiman edistämistoimenpiteitä kunnan toiminnassa osana seuraavia toimintoja:

- maankäytön, asuntopolitiikan tai joukkoliikenteen toimenpiteitä
- yritysten kasvua ja kansainvälisyyttä tukevia yrityspalveluja
- ammatillisen koulutuksen omistajaohjauksen tavoitteita
- yliopistojen kanssa tehtävää yhteiskehittämistä innovaatioiden edistämiseksi

- innovaatiotoimintaa tai sosiaalisia tavoitteita tukevia hankintoja
- kuntatiedon avaamista yritysten tuotekehitysalustaksi
- tapahtumien järjestämistä tukevaa lupakäytäntöä tai yhteistyötä yhdistysten kanssa
- paikkakunnan vetovoimaa lisääviä liikunta- ja kulttuuripalveluiden kehittämistä

Riippuen siitä mitä lasketaan mukaan ylijäämän käyttötarkoitukseen, jako voi olla seuraava:

Käyttötalous					
*toimintakate (1000 eur)	TA 2023	TP 2022	TP 2021	TP 2020	TP 2019
Elinkeinojen kehittäminen	- 1 346	- 1 244	- 1 297	- 1 289	- 2 126
Alueelliset palvelut	- 883	- 650	- 579	- 642	- 567
Kansainväliset asiat	- 1 296	- 748	- 638	- 771	- 847
YHTEENSÄ	- 3 525	- 2 642	- 2 515	- 2 703	- 3 540
Investoinnit					
(1000 eur)	TA 2023	TP 2022	TP 2021	TP 2020	TP 2019
Napapiirin kehittäminen					- 62
Ounasvaaran RM-alue					- 679
Teollisuustie				- 797	- 1 028
Jääskeläisen kaava-alueen rakentaminen		- 582			
Napapiirin kaava-alueen rakentaminen 2023-2026	- 1 200				
YHTEENSÄ	- 1 200		- 582	- 797	- 1 770
KAIKKI YHTEENSÄ	- 4 725	- 2 642	- 3 097	- 3 500	- 5 310

Käytännössä kaupunginvaltuusto jakaa Ounastähti kuntayhtymän tulottaman ylijäämän joka vuosi talousarvion yhteydessä eri palveluille ja investoinneille. Yleiskatteellisten tulomäärärahojen sitominen tiettyihin yksiköihin aiheuttaa talousarvion laadintaan haasteen, koska tuloutettavia ylijäämiä ei tiedetä talousarvion laadinta vaiheessa tarkalleen. Tämä voi aiheuttaa sen, että kesken vuotta joudutaan supistamaan mm. elinkeinoyksikön toimintaa, jos tuloutus ei vastaakaan talousarviossa ennakoitua.

Jos valtuusto päättäisi nostaa ainoastaan elinkeinoyksikön sitovaa määrärahaa (toimintakate) ylijäämän tuloutuksen verran, tämä aiheuttaisi muissa kaupungin palveluissa vuonna 2023 3,6 milj. euron vähennystarpeen. Jos otetaan huomioon kaikki edellä esitetyt yksiköt elinkeinoelämän edistäjinä, elinkeinoyksikön toimintakatetta voidaan ylijäämän tuloutuksen vuoksi laskea noin - 266 000 euroa ja saman verran karsia muualta kaupungin toiminnoista.

Ottaen huomioon, että elinkeinovoimalautakunnan alaisten toimintojen arvioidaan alittavan talousarvion kuluvana vuonna noin 0,1 milj. euroa, ei lisätalousarviolle ole perustetta. Vuoden 2024 talousarvion kehys kuuluu tältä osin kaupunginhallituksen harkintaan.

Päätösehdotus

Esittelijä

- Samppa Määttä, vs. toimialajohtaja, samppa.maatta@rovaniemi.fi

Elinvoimalautakunta

- merkitsee Ounastähti kuntayhtymän ylijäämän käytön tiedoksi vuoden 2023 osalta ja
- esittää kaupunginhallitukselle vuoden 2024 talousarvion laadintakehyksen päivittämistä Ounastähti kuntayhtymän ylijäämän tuloutuksien osalta.

Päätös

Elinvoimalautakunta kuuli asiassa taluspäällikkö Hannu Pessaa.

Esittelijän muutosesitys:

Elinvoimalautakunta

- merkitsee Ounastähti kuntayhtymän ylijäämän käytön tiedoksi vuoden 2023 osalta ja
- esittää kaupunginhallitukselle vuoden 2024 talousarvion laadintakehyksen päivittämistä Ounastähti kuntayhtymän ylijäämän tuloutuksien osalta. Se kohdistetaan elinkeinoelämän ja yritystoiminnan kehittämiseen koko kaupungin osalta.

Elinvoimalautakunta päätti yksimielisesti esittelijän muutosesityksen mukaisesti.

Tiedoksi

vs.toimialajohtaja Määttä, konsernitaluspäällikkö Sandgren, taluspäällikkö Pessa